

Examen VWO

2012

tijdvak 1
maandag 21 mei
9.00 - 12.00 uur

geschiedenis (pilot)

Dit examen bestaat uit 25 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 75 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er

bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld

Prehistorie en oudheid

Rond 4000 v. Chr. verdween in het huidige Nederland de Swifterbantcultuur die voornamelijk bestond uit jager-verzamelaars. Er werd een nieuwe cultuur (hier: een groep mensen) gesignaleerd die zich ging richten op landbouw: de Trechterbekercultuur.

Bij deze gegevens past de volgende uitspraak:

Er kan niet met zekerheid worden gesteld dat de Swifterbant- en de Trechterbekercultuur verschillende culturen zijn geweest.

2p **1** Geef de redenering die bij deze uitspraak wordt gevolgd.

Hieronder staan vijf beweringen over de oudheid, waarvan er één onjuist is:

- 1 Griekenland had rond 500 v. Chr. geen centraal bestuur.
- 2 De eerste christenen kwamen in conflict met de Romeinse keizer omdat zij de goddelijke status van de keizer niet wilden erkennen.
- 3 Door de romanisering verdween de Griekse cultuur.
- 4 Germaanse invallen droegen bij aan het verval van het Romeinse Rijk.
- 5 De ondergang van het West-Romeinse Rijk was een van de oorzaken van het ontstaan van een autarkische samenleving.

2p **2** Noteer de onjuiste bewering en geef aan waarom deze **niet** juist is.

Gebruik bron 1.

De verdeling van ambten zoals in de bron wordt beschreven, laat zien dat de politieke rol van de burgers in de Griekse stadstaten kan verschillen.

4p **3** Leg dit met twee van de door Aristoteles genoemde regeringsvormen uit.

Gebruik bron 2 en 3.

Uit deze twee bronnen kun je afleiden dat de houding van de Romeinen tegenover de Grieken verschilde van de houding van de Romeinen tegenover de Britten.

2p **4** Geef twee verklaringen voor dit verschil.

Prehistorie en oudheid

bron 1

De Griekse filosoof Aristoteles (384 v. Chr.-322 v. Chr.) noemt in zijn boek *Retorica* vier verschillende staatsvormen:

De democratie (...) is een staatsvorm waarin men de ambten onder elkaar verdeelt bij loting, een oligarchie is een staatsvorm waar men hetzelfde doet op basis van het vermogen, in een aristocratie gebeurt dit overeenkomstig iemands opvoeding. En met 'opvoeding' bedoel ik een opvoeding die door de wettelijke traditie vastgelegd is. Inderdaad, in een aristocratisch bestel is de macht in handen van wie trouw gebleven is aan de wettelijke instellingen. Het kan niet anders dan dat zij als de elite beschouwd worden en daaraan ontleent deze staatsvorm zijn naam. De alleenheerschappij ten slotte is, zoals het woord het zegt, een staatsvorm waarin één persoon het centraal gezag uitoefent over allen. En van de alleenheerschappijen is een koningschap onderworpen aan een zekere wetmatigheid, terwijl de onbeperkte alleenheerschappij een tirannie is.

bron 2

In 43 wordt Brittannia (een groot deel van het huidige Groot-Brittannië) een provincie van het Romeinse Rijk. De Romeinse schrijver Tacitus (56-117) heeft deze Romeinse provincie bezocht. Hij beweert in zijn boek *Agricola* dat een Britse stamleider omstreeks 98 zegt:

Onze kinderen worden nu weggevoerd in slavernij naar andere landen. Onze goederen en geld gaan op aan belasting; de oogst wordt van ons land geroofd om de Romeinen te voeden. Onze ledematen doen zeer van het aanleggen van wegen dwars door wouden en moerassen onder de zweepslagen van onze onderdrukkers.

bron 3

Griekenland wordt in 146 v. Chr. een provincie van het Romeinse Rijk. Aelius Aristides is een Griek die Romeins burger wordt. Hij schrijft omstreeks 150 over de Romeinen:

Grieken en barbaren kunnen gaan waar ze maar willen, je veiligheid is gewaarborgd als je een Romein bent of een onderdaan van Rome. Rome heeft de hele wereld gemeten, heeft rivieren met bruggen overspand, heeft bergen doorkliefd om rechte wegen aan te leggen voor verkeer, heeft lege plekken gevuld met boerderijen en maakt het leven makkelijker door in behoeftes te voorzien en door recht en orde te brengen. Overal zijn gymnasia (= sportscholen), fontein, poorten, tempels, werkplaatsen en scholen. De steden zijn prachtig en de hele aarde is netjes als een tuin.

De middeleeuwen

Gebruik bron 4.

De belangstelling voor het Romeins recht in de late middeleeuwen had te maken met twee kenmerkende aspecten van die tijd.

- 4p **5** Noem die twee kenmerkende aspecten en leg bij elk kenmerkend aspect uit, waardoor deze belangstelling daarbij past.

Hieronder staan drie boeken van geleerden uit de klassieke oudheid:

1 *De Meteorologica* van Aristoteles, een werk over aardwetenschappen, astronomie en meteorologie.

2 *Enneaden* van Plotinus, een religieus-filosofisch werk waarin het Ene, de geest en de wereldziel, centraal staat.

3 *Over de afmetingen en afstanden van de Zon en de Maan*, van Aristarchus van Samos.

- 2p **6** Beredeneer welk van deze drie boeken in de middeleeuwen waarschijnlijk vaker bewaard is gebleven.

In de late middeleeuwen werden meer teksten uit de klassieke oudheid in West-Europa bekend.

- 2p **7** Geef daarvoor twee verklaringen.

Gebruik bron 5.

In de geschiedenis is er soms sprake van 'voorlopers'. De stad Venetië kun je zien als voorloper van het economisch systeem dat in de zestiende eeuw zorgde voor economische bloei in West-Europa.

- 2p **8** Leg dit uit.

De middeleeuwen

bron 4

Vanaf de twaalfde eeuw beleeft de studie van het Romeins recht een heropleving. Juristen in dienst van verschillende vorsten bestuderen het *Corpus Iuris Civilis*, een verzameling wetten en rechtskundige uitspraken uit de Romeinse keizertijd. In het *Corpus* staan uitspraken als deze:

Maar ook wat door de keizer besloten is heeft kracht van wet, aangezien het volk bij een koninklijke wet (...) aan hem (de vorst) en op zijn persoon zijn gehele soevereine macht en gezag heeft overgedragen. Van alles wat de keizer bij brief heeft vastgesteld, na het horen van een zaak heeft beslist of bij edict heeft voorgeschreven, staat vast dat het wet is.

bron 5

In 1268 schrijft Martino da Canale over zijn stad Venetië, waar zijde en specerijen uit Azië worden verhandeld:

De edele stad die Venetië heet, is vandaag de dag de rijkste en prettigste ter wereld, vol schoonheid en goede zaken. Handelswaar vloeit door de stad zoals water door de fontein. Van alle landen komt er handelswaar en komen er handelaren, die goederen kopen en naar hun eigen land mee terugnemen. In deze stad is voedsel in overvloed, brood en wijn, land- en waterdieren, vers vlees en gezouten vlees. Overal zijn mannen van goede afkomst en geldwisselaren en ambachtslieden en zeelieden met hun schepen om hen naar alle landen te brengen.

Door de tijd heen

De volgende historische beschrijvingen hebben te maken met het uitbreken van ziekten en staan in willekeurige volgorde:

- 1 Na de ontdekking van Amerika stierven miljoenen oorspronkelijke bewoners aan door Europeanen meegebrachte besmettelijke ziekten als waterpokken en griep.
- 2 Door slechte hygiëne en te dichte bebouwing ontstonden cholera-epidemieën in de arbeiderswijken van de eerste industriesteden.
- 3 Tijdens veldtochten in Europa stierf een deel van het Franse democratische revolutionaire leger aan paratyfus.
- 4 Tijdens en na de Eerste Wereldoorlog stierven wereldwijd meer dan 50 miljoen mensen aan de Spaanse griep.
- 5 De grote verspreiding van het aidsvirus in Amerika was te herleiden tot een steward van de vliegmaatschappij Canadian Air. Hij werd bekend als 'patient zero'.
- 6 Na de kruistochten arriveerden in Italiaanse steden schepen die met pest besmette ratten meebrengen. Aan deze ziekte stierf meer dan een derde van de Europese bevolking.

- 2p **9** Zet deze beschrijvingen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Gebruik de bij vraag 9 staande zes beschrijvingen van epidemieën opnieuw.

Een bewering:

Tussen het uitbreken van een epidemie en migratie bestaat een verband.

- 2p **10** Licht dit met twee voorbeelden toe.

Vroegmoderne tijd

Gebruik bron 6.

Een bewering:

In deze bron is het nieuwe mensbeeld van de Renaissance te herkennen.

2p **11** Toon dit aan.

Gebruik bron 7.

Deze prent uit 1566 over de Beeldenstorm is een propagandaprent.

3p **12** Toon dit aan door:

- met de bron uit leggen welke boodschap de prent uitdraagt over de Beeldenstorm en
- (zonder bron) de politieke reden te noemen die de opstandelingen hadden om deze prent onder de bevolking van de Nederlanden te verspreiden.

Twee gegevens:

- 1 Tussen 1628 en 1648 werkte de filosoof René Descartes in Nederland. Hij schreef hier *Over de methode*, waarin hij de vraag stelde hoe een mens uit de veelheid van opvattingen en theorieën de juiste kan kiezen. Hij gaf als antwoord dat het *rationalisme*, de overtuiging dat de mens door middel van het juiste gebruik van zijn redelijke vermogens kan uitmaken wat ware, geldige kennis is.
- 2 In 1680 werd bij de boekhandel van Jacob van Royen in de Amsterdamse Kalverstraat het boek *D'Edele Sandastra of Cyprische Medeaheksen bestaan niet* te koop aangeboden. In dit boek, dat Van Royen waarschijnlijk zelf schreef, werd verteld hoe Medea een heksenproces bijwoonde en met haar kennis van de werking van planten aantoonde dat bovennatuurlijke krachten niet bestaan en dat de natuur begrepen en gemanipuleerd kon worden.

4p **13** Leg met deze gegevens uit dat:

- Van Royen waarschijnlijk een aanhanger was van Descartes en
- de Verlichting zijn wortels had in de zeventiende-eeuwse wetenschappelijke revolutie.

Gebruik bron 8.

De beschrijving in deze bron laat zien dat Polen in politiek opzicht verschilt van veel andere monarchieën in die tijd.

2p **14** Noem dit verschil en geef aan waarom de Poolse koning daardoor minder macht bezit dan veel andere vorsten in die tijd.

Vroegmoderne tijd

bron 6

Rond 1530 klaagt de kunstenaar Michelangelo uit Florence over de paus:

Zeg hem dat hij zijn brieven niet meer moet adresseren aan "de beeldhouwer Michelangelo", want ik ben hier beroemd en bekend als Michelangelo Buonarroti en ik ben nooit zo'n schilder of beeldhouwer geweest met een winkeltje.

bron 7

In 1566 breekt in de Nederlanden de Beeldenstorm uit, waarbij calvinisten de beelden in de rooms-katholieke kerken stukslaan. De Beeldenstorm leidt tot hard ingrijpen van koning Filips II en daarmee tot de Nederlandse Opstand. Over de Beeldenstorm verschijnt in 1566 deze prent:

Opschrift

De Duivel: "Tis al verloren ghebeden oft gescheten, ick heb de beste canse ghestreken, 1566"

in vertaling: "Het zijn allemaal gebeden en schijterij voor niets, ik spring er het beste uit".

Toelichting

Linksboven vliegt de duivel, rechtsboven worden beelden vernield in een kerk (de Beeldenstorm), links knielen bisschoppen en monniken in aanbidding voor de paus die zit op een veelkoppig monster, rechts wordt de boel aangeveegd door edelen uit de Nederlanden

bron 8

Fragment uit de memoires van de Poolse edelman Jan Chryzostom Pasek (omstreeks 1636-1701). De beschreven gebeurtenis vindt plaats in 1669:

Later moest de verkiezing van de koning plaatsvinden. De aartsbisschop stuurde bekendmakingen naar de provincies. Hij maande de standen van het Poolse Gemenebest tot een spoedige verkiezing, die door afgevaardigden zou dienen plaats te vinden. Toen de afgevaardigden aan de zittingen begonnen, vielen er verschillende meningen te horen, dat of de een of weer een ander koning moest worden. Op dat moment stijgt er van de mannen uit Sandomierz een gebrul op: "Lange leve Piast!" (een Poolse familie waaruit veel koningen kwamen). Dębicki, de kamerheer, gooide zijn muts in de lucht en schreeuwde: "Lange leve Piast! Lang leve koning Michał!" Ook wij uit Krakau stemden in: "Lang leve Piast!"

Moderne tijd

Gebruik bron 9.

De opvattingen van Fitzhugh zullen voor een abolitionist onaanvaardbaar zijn geweest, terwijl een socialist in die tijd zich kan hebben herkend in deze opvattingen.

4p **15** Verklaar het standpunt van beide groepen, telkens met een voorbeeld uit de bron.

Tussen 1897 en 1898 werd door het koloniale leger onder leiding van kolonel Van Heutsz de strafexpeditie 'Pedir' uitgevoerd in het sultanaat Atjeh (Nederlands-Indië). Hierover gaan de volgende vier gegevens:

- 1 Het doel van de Pedir-expeditie was het 'pacificeren' van Atjeh, zodat er een goederenspoorweg kon worden aangelegd.
- 2 Teukoe Oemar was een inlandse vorst die aanvankelijk meewerkte aan de overname van Atjeh door de Nederlanders. Echter, toen de gelegenheid zich voordeed, keerde hij zich met zijn leger tegen de Nederlanders.
- 3 In 1903 kreeg kolonel Van Heutsz het Grootkruis der Militaire Willemsorde, voor moed, beleid en trouw, een onderscheiding die vrijwel nooit werd toegekend.
- 4 In 1950, na het uitroepen van de onafhankelijke Republiek Indonesië, kreeg de Van Heutszboulevard in Jakarta de naam Jalan Teukoe Oemar (de Teukoe Oemarlaan).

4p **16** Leg met telkens twee van deze gegevens uit, dat er een verband bestond tussen:
– industrialisatie en Modern-Imperialisme en
– dekolonisatie en nationalisme.

Gebruik bron 10.

- 2p **17** Leg uit dat de opdracht voor dit onderzoek past in het einde van de negentiende eeuw.

Gebruik bron 10.

Uit deze bron kun je concluderen dat de emancipatie van Arnhemse arbeiders rond 1890 is begonnen.

- 4p **18** Leg uit dat deze conclusie:
- door de bron lijkt te worden bevestigd maar
 - toch niet kan worden getrokken op basis van deze bron.

Gebruik bron 11, 12, 13 en 14.

Tijdslijn

1871 De verschillende Duitse landen worden verenigd en het Duitse Keizerrijk ontstaat.

1914 De Eerste Wereldoorlog breekt uit.

1933 De nationaalsocialisten onder leiding van Adolf Hitler komen aan de macht.

1945 Einde van de Tweede Wereldoorlog; Duitsland wordt opgedeeld in vier bezettingszones.

De historische figuur Arminius is vanaf de negentiende eeuw in de Duitse geschiedenis telkens op een andere manier gebruikt.

- 8p **19** Geef per bron aan, welk verband er bestaat met een gebeurtenis uit de tijdslijn, een kenmerkend aspect van die tijd en de weergave van Arminius in de bron.

Tijdens de economische crisis van de jaren 1930 waren in Europa veel regeringen liberaal.

- 2p **20** Leg uit wat dit betekende voor het bestrijden van de gevolgen van de crisis.

Gebruik bron 15.

Een bewering:

Deze foto van arbeiders in Duitsland maakt onderdeel uit van de nazipropaganda in het bezette Nederland.

- 5p **21** Ondersteun deze bewering door uit te leggen:
- (zonder bron) dat moderne oorlogsvoering arbeidsinzet noodzakelijk maakte en
 - welk beeld de foto schetst van de arbeidsinzet en
 - voor welke twee groepen mensen in Nederland de foto is bedoeld.

Gebruik bron 15.

Stel: je doet een onderzoek naar de arbeidsinzet en je vindt deze foto, maar je besluit dat je deze foto niet kunt gebruiken.

- 2p **22** Geef een argument tegen de betrouwbaarheid en een argument tegen de representativiteit van de foto.

Gebruik bron 16.

De Verenigde Staten worden in hun reactie op de oprichting van de EEG beïnvloed door de internationale verhoudingen in die tijd.

- 2p **23** Leg dit uit.

Gebruik bron 17.

- 4p **24** Leg uit dat:

- deze reclame kenmerkend is voor de economische ontwikkeling die vanaf het einde van de jaren 1950 inzet en
- dat uit de reclame een oorzaak van de veranderende positie van de vrouw die begint aan het einde van de jaren 1950 kan worden afgeleid.

De onderstaande gegevens gaan over de popzanger Freddie Mercury (1946-1991) van de band *Queen*.

- 1 Freddie Mercury werd geboren op het Afrikaanse eiland Zanzibar (het huidige Tanzania) onder de naam Farrokh Bulsara. Zijn vader was een Indiër, aanhanger van het Parsi-geloof en in dienst van de Britse overheid.
- 2 Na de onafhankelijkheid van Zanzibar in 1963 vertrok de familie naar Engeland. In Londen bezocht hij na de middelbare school de kunstacademie. Hij studeerde af in de richting design.
- 3 Samen met een aantal vrienden formeerde hij in 1968 de popgroep *Queen*.
- 4 In 1975 maakten zij als eersten gebruik van een videocamera bij het maken van een clip van hun grootste hit *Bohemian Rhapsody*.
- 5 Begin jaren 1990 werden de geruchten dat Freddie aan aids leed steeds sterker. Op 23 november 1991 overleed hij aan de gevolgen van deze ziekte.
- 6 Eind 1999 werd door de Nederlandse radioluisteraars het nummer *Bohemian Rhapsody* gekozen tot de grootste hit van de twintigste eeuw.

- 3p **25** Kies drie gebeurtenissen uit de levensloop van Freddie Mercury en leg per gebeurtenis uit, waardoor deze bij de tweede helft van de twintigste eeuw past.

Moderne tijd

bron 9

George Fitzhugh (1806-1881) is plantage-eigenaar in het zuiden van de Verenigde Staten. In zijn boek *Cannibals All!* uit 1857 schrijft hij:

De neger-slaven van het Zuiden zijn de gelukkigste en in zekere zin de vrijste mensen van de wereld. De kinderen en de oude mensen en zwakken werken in het geheel niet en toch wordt voor hen voorzien in al de gemakken en noden van het leven. Ze genieten vrijheid, omdat ze noch door zorgen noch door arbeid worden onderdrukt. De vrouwen doen weinig zwaar werk en worden door hun meesters beschermd tegen het despotisme van hun mannen.

De negermannen en flinke jongens werken gemiddeld, bij goed weer, niet meer dan negen uur per dag. Wat ze over hebben aan tijd wordt doorgebracht in volmaakte zorgeloosheid. Bovendien hebben zij hun zondagen en vakanties.

Wij weten niet of de *vrije* arbeiders ooit slapen. Zij zijn dwazen als ze het doen; want terwijl ze slapen bedenkt de slimme en waakzame kapitalist middelen om hen te vangen en te exploiteren. De vrije arbeider moet werken of verhongeren. Hij is meer slaaf dan de neger, want hij werkt langer en harder voor minder loon dan de slaaf en heeft geen vakantie, want de zorgen des levens beginnen voor hem als de arbeid eindigt. Hij heeft geen vrijheid en geen enkel recht.

bron 10

In 1890 wordt door het parlement een enquêtecommissie ingesteld die onderzoek doet naar de verhouding tussen werkgevers en arbeiders. In een gesprek met Joseph Sprenger, textielabrikant in Arnhem wordt gezegd:

Vergadering van donderdag 28 april 1892

Verhoor van Joseph Lodewijk Anton Johan Sprenger, oud 51 jaar, lid der firma Verwaaijen en Sprenger, textielabrikant te Arnhem.

V. (=voorzitter): Op welke leeftijd neemt gij kinderen aan?

A. (=antwoord): Wanneer zij twaalf jaren oud zijn en daarvan een briefje van het stadhuis kunnen vertonen. Men wordt dan wel eens gefopt. Kaatje is twaalf jaar en Mietje elf en dan komt Mietje met Kaatje's briefje. Men kan het aan haar neus niet zien.

V. Vindt gij het nodig of wenselijk, dat het werk op zo jeugdige leeftijd begint?

A. Het is mij onverschillig, of zij twaalf of dertien jaar zijn, wanneer ik maar kindervingers heb om de kleine klosjes te winden.

V. Informeert gij, wanneer gij kinderen in dienst neemt, of zij behoorlijk school hebben gegaan?

A. Daar durf ik geen ja op te zeggen.

V. Genieten de kinderen, die bij u werkzaam zijn, nog enig onderwijs?

A. Ik geloof te mogen zeggen, neen.

V. Gij bemoeit u er niet mede?

A. Neen.

V: In hoeverre wordt aan de fabriek voorzien in geval van ziekte van het personeel?

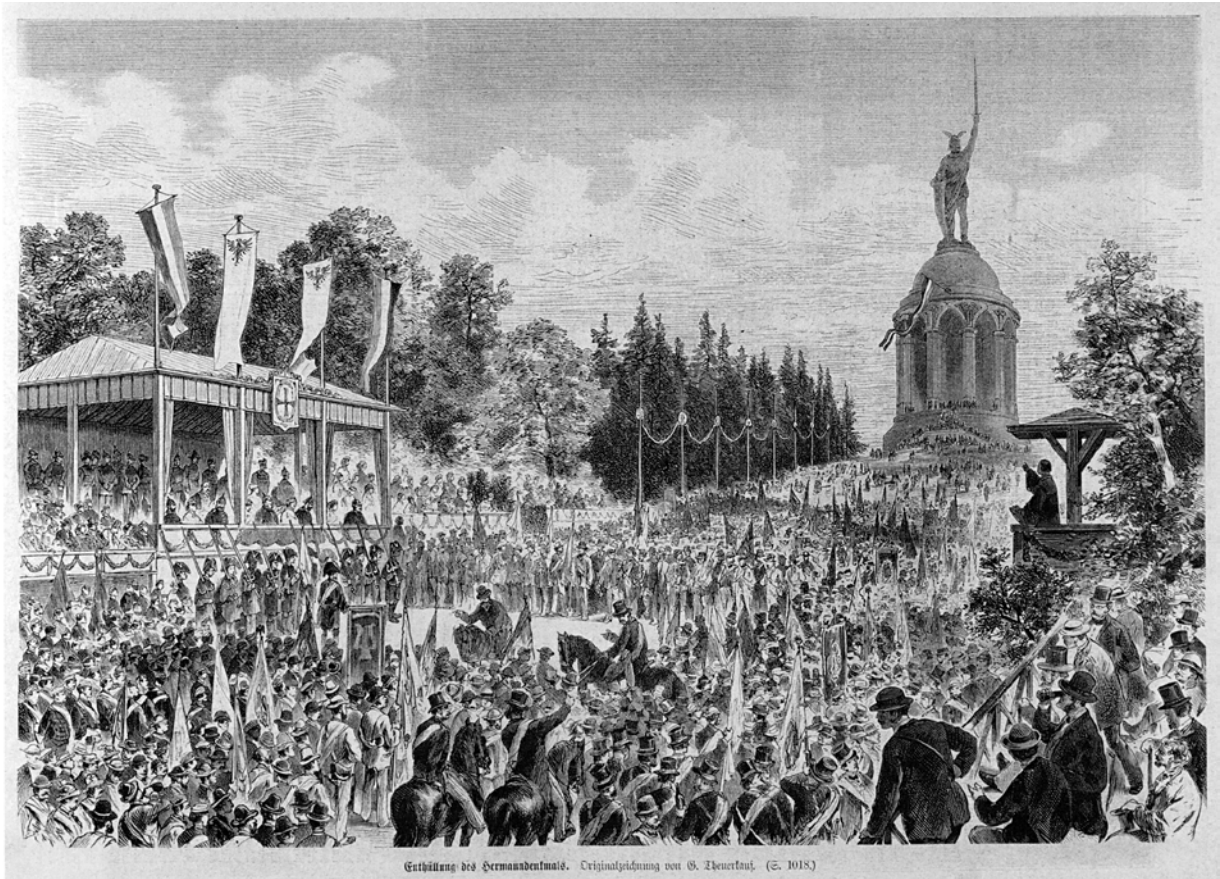
A: De werklieden hebben een onderling fonds, waartoe ieder wekelijks 5 cent bijdraagt. Wij geven wekelijks vijf gulden, en wanneer zij meer nodig hebben, kunnen zij er om vragen. In vroeger jaren heb ik zelf een verzekering willen oprichten, doch het bleek dat de werklieden de boel gaarne zelf in handen houden. Dit is ook beter, want nu controleren ze elkaar, en wanneer de kas tekortschiet, kan ik helpen.

Inleiding bij bron 11 tot en met 14

In het jaar 9 vindt in het grensgebied van het Romeinse Rijk in wat nu het Teutoburger Woud (Duitsland) heet, een veldslag plaats tussen Germaanse stammen en het Romeinse leger. De leider van de Germaanse stammen wordt door de Romeinen Arminius genoemd. De Germanen winnen de slag en de Romeinen trekken zich (tijdelijk) terug. Sinds de vijftiende eeuw wordt Arminius ook wel Hermann genoemd.

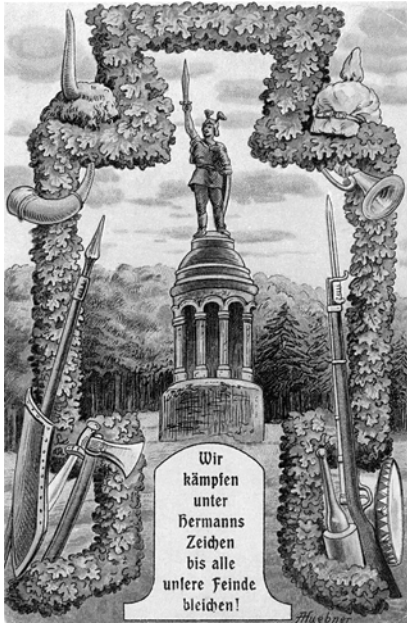
bron 11

Afbeelding van de onthulling van het Arminiusstandbeeld in 1875 in Detmold

bron 12

Een prentbriefkaart uit 1917

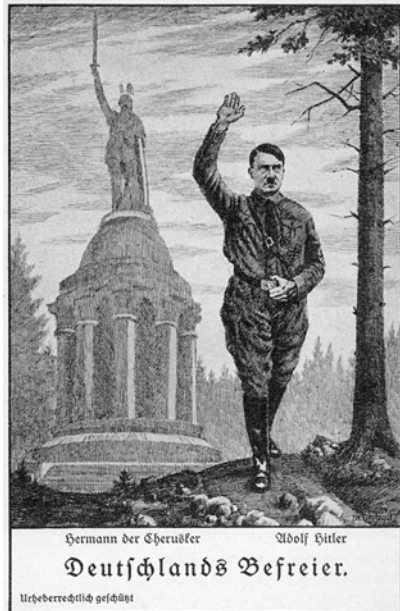

Vertaling van de tekst:

"Wij vechten onder Hermanns teken tot al onze vijanden verbleken!"

bron 13

Een prentbriefkaart uit begin jaren 1930

Vertaling van de tekst:

Hermann der Cherusker

Hermann de Cherusk (de Cherusken waren een Germaanse
stam)

Adolf Hitler

leider Duitse nazi's

Deutschlands Befreier

bevrijders van Duitsland

bron 14

In de jaren 1950 werden er bijeenkomsten gehouden bij het Hermannstandbeeld in Detmold (West-Duitsland). In een rede in 1954 zegt parlamentsvoorzitter Thomas Dehler over dit standbeeld:

Er bestaat voor ons alleen de duidelijke en taaie wil om tot eenheid en vrijheid in Duitsland te komen. (...) De tragiek van de Duitse geschiedenis is, dat het altijd weer om eenheid en vrijheid vechten moet. De historische daad van een man, wiens beeld boven onze hoofden uitsteekt, werkt tot op de dag van vandaag voort.

bron 15

In de Tweede Wereldoorlog worden Nederlandse mannen aan het werk gezet in de industrie in Duitsland. Deze arbeidsinzet is eerst vrijwillig maar later gedwongen.

Deze foto van Nederlandse arbeiders in Duitsland wordt tijdens de Duitse bezetting gepubliceerd in Nederlandse kranten en tijdschriften

Toelichting

Holländer = Hollanders (Nederlanders)

bron 16

Op 15 januari 1957 deden de Verenigde Staten een communiqué uitgaan naar aanleiding van de bekendmaking van de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG):

De houding van de Verenigde Staten tegenover de voorgestelde West-Europese gemeenschappelijke markt en vrijhandel wordt beïnvloed door twee traditionele politieke denkbeelden van de Verenigde Staten: onze voortdurende ondersteuning van bewegingen om politieke en economische kracht en samenhang te bevorderen in West-Europa binnen een zich uitbreidend Atlantisch samenwerkingsverband en onze langdurige inzet voor de vooruitgang van vrijere niet-discriminerende multilaterale handel.

bron 17

Een advertentie uit de jaren 1950-1960

**De gehele was in 1 uur
schoon en
droog**

met de **AEG** wasmachine en centrifuge!

Zonder moeite, zonder „wasdag-handen“, zonder wasdaghumeur, zonder droogproblemen. Uw wasgoed 3 à 4 minuten in de wasmachine - kraakhelder! 5 Minuten in de centrifuge - winddroog! 's-Middags ligt alles gestreken in de kast!

DIT IS DE AEG WASMACHINE! met de roestvrij stalen kulp met wringer, wastang en wasnet... f 388,- zonder wringer f 330,- met verwarmings-element en met wringer... f 448,-

DIT IS DE AEG CENTRIFUGE! Vierkant model, dubbelwandig, vol-automatische rem. De ideale combinatie met de vierkante AEG wasmachine... f 325,-

DIT IS DE AEG „JUNIOR“ WASMACHINE! Ook met de roestvrij stalen kulp met wastang en wasnet, leder model wringer past op deze machine... f 250,-

DIT IS DE AEG „JUNIOR“ CENTRIFUGE! Enkelwandig, met doorsichtig plastic deksel, vol-automatische rem... f 250,-

Een AEG gaat langer mee!

Zo heet een interessante, rijk geïllustreerde folder die zo juist verschenen is. Wat daarin beschreven staat gaat ook U aan! Lees die folder. U krijgt 'm onmiddellijk thuisgestuurd GRATIS! - als U deze bon invult en opzendt.

BON STUUR MIJ UW GRATIS FOLDER Een „gelukkig huwelijk“ ook op wasdag!

Uitknippen en in open enveloppe met 2 cts postzegel sturen aan:
N.V. Electrische Maatschappij AEG
afd. WSM
Frederiksplein 26 - Amsterdam C.

Tekst in het affiche (gedeeltelijk):

De gehele was in 1 uur schoon en droog met de AEG wasmachine en centrifuge!

Een AEG gaat langer mee!

Zonder moeite, zonder 'wasdag-handen', zonder wasdaghumeur, zonder droogproblemen. Uw wasgoed 3 à 4 minuten in de wasmachine- kraakhelder! 5 minuten in de centrifuge: winddroog! 's Middags ligt alles gestreken in de kast. Een 'gelukkig huwelijk' ook op wasdag.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.